

NR 02/131 LUTY 2022

SILESIA

TRAM NEWS

INWESTYCJE

**Wiadomości
z placu
budowy**

»» str. 4

ROZMAITOŚCI

**„Zakochana Bana”
wsparta WOŚP**

»» str. 5

SPACERY PO REGIONIE

**Niezwykła
przechadzka
Józefowską**

»» str. 6-7

**Podpisano umowy na modernizację
ul. Piekarskiej w Bytomiu**

»» str. 3

Fot. Marcin Bulanda

Nakład: 10 000 egz.

Jedźmy razem

Czy czują już Państwo zbliżającą się wiosnę? Młodzież szkolna kończy zimowe ferie, dni zauważalnie się wydłużyły, wyraźnie słychać śpiew ptaków a z ziemi wyglądają pierwsze przebiśniegi, choć w miastach GZM nie bardzo mają się przez co przebijając, bo śniegu nie widzieliśmy już od pewnego czasu.

Zima w lutym pokazała swoje nie tylko ciepłe, ale także groźne oblicze. Przechodzące nad całą Polską, w tym nad naszym regionem, burze z porywistym wiatrem i opadami deszczu spowodowały szereg zniszczeń. Ręce pełne roboty mieli nie tylko strażacy, ale również nasze służby Zakładu Torów i Sieci. Konary, a czasem i całe drzewa, upadając rwały sieć trakcyjną i uszkadzały wysięgniki; przewrócone drzewa i różne inne przedmioty targane wiatrem ładowały w torowiskach; nawalne deszcze powodowały podtopienia; wszystkie te i im podobne elementy powodowały niestety przerwy w ruchu tramwajów, co skutkowało tym, że kursy wypadły, a Pasażerowie musieli szukać innego środka transportu. I choć za pełną zaangażowania pracę, wysiłek i szybkie działania dziękuję pracownikom Spółki oraz strażakom, to niedoszłym Pasażerów muszę przeprosić, licząc jednak na zrozumienie, iż w takich sytuacjach człowiek pozostaje bezsilny, nie mogąc zapobiec pewnym wydarzeniom, lecz tylko likwidując ich niekorzystne skutki.

Mam nadzieję, że wiosna oszczędzi nam podobnych „atrakcji”. Skoro już jednak o atrakcjach mowa, to jedną walentynkową atrakcję opisujemy w tym numerze naszego miesięcznika. Atrakcję wyjątkową, bo związaną także z 30. Finałem Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. O czym mowa? Dowiedzą się Państwo ze strony 5.

Tematem numeru i bodaj najważniejszą wiadomością lutego jest podpisanie umów z generalnym wykonawcą prac modernizacyjnych ulicy Piekarskiej w Bytomiu. Jedną z wizytówek miasta przejdzie gruntowną przemianę, a wraz z nowym torowiskiem na fragmencie ul. Sądowej da nam nowe możliwości organizacji ruchu tramwajowego. Szczegóły znajdują Państwo na stronie 3.

Atrakcyjnych i ciekawych treści w naszym miesięczniku jak zwykle nie brakuje. Zapraszam zatem do lektury, a dzieci do zabawy w kolorowanie na ostatniej stronie.

Bolesław Knapik
Prezes Zarządu Spółki Tramwaje Śląskie S.A.

Fot. Mariusz Banduch

Wykonawca nowej linii w Katowicach wybrany

Spółka Tramwaje Śląskie S.A. ogłosiła wybór generalnego wykonawcy prac budowlanych nowej linii tramwajowej w Katowicach. Dwutorowa linia przebiegać będzie wzdłuż ul. Grundmanna i ma być wybudowana w 14 miesięcy.

W przetargu wykonawczym na realizację budowy nowej linii tramwajowej wzdłuż ul. Grundmanna w Katowicach wpłynęło 10 ofert. Po kilku tygodniach prac komisji przetargowej wyłoniona została oferta najkorzystniejsza, którą złożyło konsorcjum trzech firm: SPAW-TOR z Krakowa, Silesia Invest z Gliwic i Grotex z Zabrze. Wynik postępowania przetargowego spółka Tramwaje Śląskie S.A. ogłosiła 15 lutego i od tego dnia pozostali oferenci mają 10 dni na złożenie ewentualnego odwołania od decyzji komisji przetargowej. – Jeśli odwołań nie będzie, po 25 lutego będziemy mogli wezwać zwycięzców przetargu do podpisania umowy, co powinno nastąpić w marcu. Od dnia podpisania umowy, generalny wykonawca będzie miał 14 miesięcy na realizację całości prac – informuje Andrzej Zowada, rzecznik tramwajowej spółki. Jeśli jednak do Krajowej Izby Odwoławczej wpłyną jakieś odwołania, to cała procedura wydłuży się. – Mamy nadzieję, że w tym przypadku odwołań nie będzie i niebawem będziemy mogli informować o podpisaniu umowy, a następnie

o rozpoczęciu robót – dodaje Zowada.

Same prace spowodują szereg utrudnień i zmian w organizacji ruchu kołowego. Budowa torowiska przechodzącego przez dwie jezdnie ulicy Chorzowskiej oraz połączenie z istniejącym torowiskiem w jezdni ulicy Gliwickiej będą wymagały znaczącego ograniczenia w ruchu w rejonie prowadzonych prac. Podobnie budowa wiaduktu nad Drogową Trasą Średnicową, która wiązać się będzie z pewnością z zawężeniem jezdni DTŚ.

W ramach tej inwestycji przewidziana została budowa ok. 1900 metrów toru pojedynczego dwutorowej linii wzdłuż ul. Grundmanna, po jej zachodniej stronie. Platformy przystankowe przewidziane są na dwóch końcach budowanego odcinka w pobliżu skrzyżowań z ul. Chorzowską i ul. Gliwicką. Zadanie jest częścią „Zintegrowanego Projektu modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanego przez Unię Europejską.

red

SILESIA
TRAMNEWS

Wydawca:

Agencja Mediów Lokalnych mediaL
41-500 Chorzów, ul. Katowicka 105/2, tel. 32 2413 374

Redaktor naczelny: Waldemar Kosior

Redaktor wydania: Andrzej Zowada

Druk:

POLSKA PRESS Sp. z o.o.

Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada

Podpisano umowy na modernizację ul. Piekarskiej w Bytomiu

Oczekiwana modernizacja ul. Piekarskiej w Bytomiu wkrótce się rozpocznie. Spółka Tramwaje Śląskie S.A., Gmina Bytom i Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne 2 lutego 2022 roku podpisały umowy na realizację prac z firmą Eurovia Polska S.A.

Przebudowa ulicy Piekarskiej to kolejna niezwykle ważna inwestycja w Bytomiu, w efekcie której ta część miasta zmieni się nie do poznania. Inwestycja przeprowadzona zostanie na szeroką skalę, dzięki trójstronnemu porozumieniu o wspólnej realizacji zadania podpisanemu przez spółkę Tramwaje Śląskie S.A., Gminę Bytom reprezentowaną przez Miejski Zarząd Dróg i Mostów oraz Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne. W wyniku wspólnego postępowania przetargowego wyłoniony został jeden generalny wykonawca prac – firma Eurovia Polska S.A. W środę 2 lutego 2022 roku strony podpisały umowy z generalnym wykonawcą. Zadanie realizowane będzie w trybie projektuj i buduj. Prace projektowe wraz z pozyskaniem decyzji administracyjnych powinny się zakończyć do 2 lipca br. Następnie wykonawca przystąpi do realizacji robót, które powinny potrwać nie dłużej niż 12 miesięcy.

– To niezwykle ważna inwestycja, która przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa pieszych i kierowców oraz komfortu podróży pasażerów tramwajów – mówił prezydent Bytomia Mariusz Wołosz dodając: – Modernizacja torowiska tramwajowego w ulicy Piekarskiej i wydłużenie linii nr 38 do placu Sikorskiego wpłyną też na lepsze skomunikowanie Śródmieścia Bytomia. Chcemy, aby po zakończeniu realizacji inwestycji linię 38 obsługiwały naprzemiennie nowy tramwaj niskopodłogowy i wagon zabytkowy.

– Unikatowy, niemal zabytkowy charakter ulicy Piekarskiej ma swój niezaprzeczalny urok, jednak pod pewnymi względami dzisiejszy układ komunikacyjny jest niewystarczający. Modernizacji poddane zostanie torowisko nie tylko w ulicy Piekarskiej, lecz także w części ulicy Sądowej, co pozwoli na wydłużenie trasy linii 38 do placu Sikorskiego. Mamy nadzieję, że linia 38 pozostanie jedną z wizytówek Bytomia, jednak już w nowym, ładniejszym i bardziej komfortowym wcieleniu – powiedział Bolesław Knapik, prezes Zarządu spółki Tramwaje Śląskie S.A.

– Projekt ten jest potwierdzeniem, że we właściwy sposób realizujemy misję Eurovia – to już kolejne zadanie, wpływające na komfort życia i mobilność mieszkańców, które realizujemy wspólnie z Tramwajami Śląskimi. Jest to również szczególny projekt dla mnie, jako rodowitego bytomianina. I może zabrzmi to nieco nostalgicznie, ale spędziłem w tym mieście spory kawałek swojego życia i bardzo często korzystałem z linii, którą przyjdzie nam modernizować – mówił podczas podpisania umowy Arkadiusz Kierkowicz, wiceprezes Eurovia Polska S.A.

Zdjęcia: Archiwum UM Bytom/Hubert Klimek

Zadanie pn. „Przebudowa torowiska w ul. Piekarskiej w Bytomiu wraz z ul. Sądową w Bytomiu” jest elementem „Zintegrowanego Projektu modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko – Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanego przez Unię Europejską. Wartość prac dla tego zadania wynosi niemal 40 mln zł netto.

Ulica Piekarska zostanie przebudowana na całej długości – od skrzyżowania z ul. Sądową aż do przystanku tramwajowego po północnej stronie skrzyżowania z ul. Powstańców Śląskich. Modernizacją objęte zostanie torowisko od przystanku Bytom Powstańców Śląskich wzdłuż ul. Piekarskiej wraz z rozjazdem na skrzyżowaniu z ul. Sądową i dalej wzdłuż ul. Sądowej do jej skrzyżowania z ul. Powstańców Warszawskich włącznie z rozjazdem torowym. To niespełna 2-kilometrowy fragment linii tramwajowej w całości wbudowanej w jezdnię. Torowisko wykonane zostanie w prefabrykowanych płytach torowych oraz na płycie betonowej wykonanej na miejscu, ze sprężystym mocowaniem szyn w komorach za pomocą mas poliuretanowych. Na etapie prac ziemnych wykonane zostaną roboty przebrojeniowe sieci podziemnych kolidujących z zakresem torowym. Posadowione zostaną nowe słupy trakcyjne i trakcyjno-oświetleniowe, rozwieszona nowa sieć trakcyjna, zastosowane zostaną elektrycznie sterowane i ogrzewane zwrotnice oraz smarownice, nowe systemy sterowania, nowe elementy układu zasilania oraz wybudowane zostaną nowe platformy przystankowe, w tym także tzw. przystanki wiedeńskie. Na końcowym przystanku linii nr 38, czyli przystanku Bytom Powstańców Śląskich, powstanie dwutorowa krańcówka z torem odstawczym.

Zakres miejski inwestycji obejmie gruntowną przebudowę chodników i peronów przystankowych, jezdni, miejsc postojowych, wybudowanie ścieżki rowerowej a także przebudowę kolidujących instalacji podziemnych. Przebudowana ul. Piekarska ma być dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – osób niedowidzących oraz z trudnościami w poruszaniu się. Nowe perony będą peronami wyniesionymi – tak, aby ułatwić pasażerom łatwe wsiadanie do tramwaju, zwłaszcza historycznego wagonu typu N, który obok nowoczesnego tramwaju niskopodłogowego będzie nadal obsługiwał linię nr 38. Oprócz tego, przebudowane zostanie oświetlenie uliczne, powstanie jednokierunkowa ścieżka rowerowa na odcinku od skrzyżowania z ul. Wrocławską do skrzyżowania z ul. Piłsudskiego oraz uporządkowane będzie parkowanie wzdłuż całej ul. Piekarskiej. Między ul. Wrocławską a ul. Piłsudskiego ma zostać wykonany przy użyciu kostki ciętej, płomieniowanej z uwagi na reprezentacyjny charakter fragmentu ulicy. W zakresie BPK jest przebudowa sieci wodociągowej.

WIADOMOŚCI Z PLACU BUDOWY

w Bytomiu:

- Na torowisku wzdłuż ul. Frycza Modrzewskiego trwają prace wykończeniowe.
- 2 lutego podpisano umowy z generalnym wykonawcą przebudowy ul. Piekarskiej (więcej na str. 3)
- W przetargu dla zadania modernizacji torowiska od centrum Bytomia do zajezdni Stroszek wypłynęło 7 ofert. Rozpoczęły się prace komisji przetargowej.

w Chorzowie:

- Na ul. 3 Maja na odcinku Floriańska – Składowa wykonywane są fundamenty słupów trakcyjnych. Na odcinku Składowa – Jasna trwają prace związane z montażem szyn. Torowisko wydzielone zostało podbite i rozpoczęto montaż sieci trakcyjnej. Na pozostałych fragmentach ulicy trwają prace wykonywane na zlecenie gestorów zewnętrznych sieci podziemnych.
- Na ul. Hajduckiej na odcinku Wolności – Powstańców wykonawca przystąpił do montażu szyn w płytach torowych, a na odcinku Dobrodzieńska – BoWiD ułożono warstwy konstrukcyjne pod torowisko.
- Na ul. Powstańców trwają prace gestorów zewnętrznych sieci podziemnych.
- Dla zadania przebudowy torowiska na odcinku od wiaduktu przy Hucie Kościuszkowski do ul. Metalowców ogłoszony został przetarg wykonawczy.

w Dąbrowie Górniczej:

- Wzdłuż ul. Piłsudskiego i Królowej Jadwigi wykonawca kontynuował prace demontażowe pomiędzy przystankami Reden a Gołonóg Centrum.

w Katowicach:

- Komisja przetargowa ogłosiła wynik przetargu na wyłonienie wykonawcy dla zadania wzdłuż ul. Grundmanna (więcej na str. 2).
- Spółka ogłosiła przetarg na wyłonienie wykonawcy przebudowy torowiska wzdłuż ul. Chorzowskiej na odcinku Ziłota - Dębowa.

w Mysłowicach:

- Na pętli wykonane zostały wszystkie roboty rozbiórkowe i wykonawca

układa warstwy stabilizacji. Na odcinku wzdłuż ul. Bytomskiej i Starokościelnej prowadzone są prace w zakresie przebudowy instalacji kanalizacyjnych, wodociągowych i gazowych.

w Sosnowcu:

- Na dotychczasowej pętli wykonano kanalizację deszczową i koryto nowego torowiska, w którym układana jest stabilizacja. Wykonawca realizuje roboty zbrojeniowe segmentu wiaduktu w ciągu ul. Braci Mieroszewskich i przystąpił do prac nad układem kanalizacji deszczowej przy rondzie Jana Pawła II.
- Na zadaniu wzdłuż ulic gen. Andersa i 1 Maja wykonawca spawa szyny nowego torowiska i kontynuuje stawianie słupów trakcyjnych między Dańdówką, a rondem Ludwik. Dobiega końca przebudowa przejazdów drogowo-torowych. Kontynuowane są prace torowe w rejonie ronda Ludwik.
- W przetargu wykonawczym dla zadania wzdłuż ul. Wojska Polskiego trwają czynności końcowe komisji przetargowej.

w Świętochłowicach:

- Wykonawca prac wzdłuż ul. Chorzowskiej przystąpił do rozwieszania sieci trakcyjnej, budowy instalacji zasilania, systemu sterowania i ogrzewania zwrotnic. Wykonawca realizuje prace montażowe krawężników, chodników i platform przystankowych.
- Na zadaniu wzdłuż ul. Łagiewnickiej wykonawca przystąpił do demontażu starej infrastruktury na kolejnym odcinku.

w Zabrzu:

- Na zadaniu w Mikulczycach wykonawca zakończył prace ziemne na pętli. Przystąpił do robót związanych z budową odwodnienia torowiska, budowy kanalizacji dla kabli zasilających, wykonaniem fundamentów pod słupy trakcyjne i układaniem warstw stabilizacji w korycie torowiska.
- W przetargu wykonawczym dla zadania w ciągu ul. Wolności od ul. Floriana do granicy z Rudą Śląską trwają czynności końcowe komisji przetargowej.

Dąbrowa Górnicza, ul. Józefa Piłsudskiego

Mysłowice, ul. Starokościelna

Sosnowiec, dzielnica Zagórze

Sosnowiec, ul. Braci Mieroszewskich

Sosnowiec, ul. Władysława Andersa

Wszystkie wymienione w tekście inwestycje, związane są z Projektem pn.: „Zintegrowany Projekt modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanym przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie UE 2014-2020.

„Zakochana Bana” wsparta 30. Finał WOŚP

Zdjęcia: Tramwaje Śląskie S.A.

Tegoroczna „Zakochana Bana”, czyli walentynkowa atrakcja organizowana przez spółkę Tramwaje Śląskie S.A., miała inny charakter niż zwykle. Tym razem randkę w wyjątkowym tramwaju można było wylicytować w ramach 30. Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Licytowano również zestaw tramwajowej porcelany.

Co roku spółka Tramwaje Śląskie S.A. w Walentynki uruchamia wyjątkową linię specjalną, zwaną „Zakochaną Baną”. Ze względu na trwającą pandemię, w tym roku otwarty przejazd „Zakochaną Baną” nie mógł się odbyć, jednak jedna para mogła spędzić Walentynki w tym niepowtarzalnym tramwaju! Spółka Tramwaje Śląskie S.A. przekazała na licytację na rzecz 30. Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy ekskluzywne zaproszenie na niecodzienną randkę! – Dla pary, która wygrała licytację uruchomiliśmy „Zakochaną Banę”, która 14 lutego zawiozła zakochanych z Zabrze do zajezdni w Chorzowie Batorem. Tu para zwiedziła historyczne warsztaty tramwajowe, a następnie zjadła romantyczną kolację w przytulnym wnętrzu historycznego tramwaju – powiedział Andrzej Zowada, rzecznik spółki Tramwaje Śląskie S.A.

Licytacja była zacięta, a ostatecznie uzyskana kwota za randkę w tramwaju wyniosła 1.075 zł. Walentynki w „Zakochanej Banie” wylicytował Pan Marek, który w ten sposób chciał wesprzeć Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy, ale także zaskoczyć swoją żonę. – Nie jest to łatwe zadanie, żeby żonę czymkolwiek zaskoczyć. O licytacji usłyszałem w radiu i od razu pomyślałem, że takiej randki z pewnością nie będzie się spodziewać. No i udało się! – cieszył się Pan Marek. Do „Zakochanej Bani”, poza małżonką, Pan Marek zabrał także ich córkę Julię, dla której już sama podróż historycznym tramwajem typu N z Zabrze do Chorzowa była wielkim przeżyciem. – Tak mamy zorganizowane życie, że brakuje okazji, by na co dzień korzystać z komunikacji publicznej. Kiedyś przeżyciem dla dziecka była jazda lepszym samochodem, dziś, jak widać, atrakcją dla dzieci może być podróż tramwajem – zauważał Pan Marek. W trakcie przejazdu, w tramwaju, plastyczka narysowała portret zakochanych, który będzie

wspaniałą pamiątką po randce w „Zakochanej Banie”. – Muszę przyznać, że to zaskakująca randka. Nie spodziewałam się takich atrakcji. Niezwykła podróż, ten obraz, później przepyszna kolacja i ten niepowtarzalny nastrój. Było pięknie, bardzo dziękujemy – mówiła tuż przed podróżą powrotną Pani Ola. – A my cieszymy się również z tego, że mogliśmy dołożyć tramwajową cegielkę do Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Zresztą nie jedyną, bo na licytację przeznaczaliśmy również wyjątkowy 6-osobowy serwis deserowy Porcelany Bogucie dekorowany złotą linią, napisem Tramwaje Śląskie S.A. i logotypem Spółki – dodał Andrzej Zowada. Porcelana wylicytowana została za 385 zł przez... małżeństwo pracowników spółki Tramwaje Śląskie S.A. Tym samym na konto WOŚP dzięki dwóm licytacjom tramwajowym wpłynęło 1.460 zł.

red

W ramach cyklu artykułów, który zatytułowaliśmy „Spacery po regionie”, zachęcamy do wspólnych wędrówek ścieżkami Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. Są to wyprawy niezwykle - odwiedzimy interesujące miejsca i obiekty, które znajdują się blisko nas, po sąsiedzku albo nawet w naszym mieście, a dla wielu wciąż pozostają nieznane.

Niezwykła przechadzka Józefowską

Początki katowickiej dzielnicy Józefowiec sięgają dziewiętnastego wieku. W 1821 roku pierwszy diecezjalny proboszcz parafii św. Marii Magdaleny w Chorzowie - ks. Józef Beder zakupił od księcia Franciszka Ludwika Hohenlohe teren nieopodal dzisiejszego Bytkowa. Pięć lat później założył nową osadę, nazwaną od jego imienia „Józefowcem” lub „Józafatem”.

W połowie XIX wieku wzdłuż obecnej ulicy Józefowskiej powstało trzydzieści chałup oraz karczma. Osada szybko przekształciła się w gminę robotniczą, uzyskując w 1875 roku samodzielność. O szybkim rozwoju osady zdecydował przemysł, zwłaszcza wydobywczy, bowiem już od końca XVIII wieku w jej okolicy powstawały liczne szyby kopalń („Caroline”, „Maria”, „Alfred” - później „Hohenlohe” i „Waterloo”) oraz huty żelaza i cynku („August”, „Helena” oraz „Hohenlohe”). W okresie od 1894 do 1924 roku Józefowiec wchodził w skład gminy Dąb, natomiast w 1951 roku - wraz z Welnowcem - włączony został w granice administracyjne Katowic. Wraz z rozwojem przemysłu i zmianami administracyjnymi pierwotna drewniana zabudowa wymieniana była na murowane budynki, zarówno wzdłuż ulicy Józefowskiej, jak i ulic do niej prostopadłych. Duży rozwój dzielnicy nastąpił po II wojnie światowej, zwłaszcza w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy wybudowano bloki mieszkalne dla prawie czterech tysięcy mieszkańców. Wraz z budową osiedli powstawała infrastruktura usługowo-handlowa. Drugi etap przebudowy dzielnicy nastąpił w połowie i pod koniec lat siedemdziesiątych. Mimo intensywnych zmian urbanistycznych Józefowca, nie utracił on swych historycznych walorów - zachowały się tutaj obiekty, na które warto zwrócić uwagę. Nasz spacer rozpoczynamy od ronda przy ulicy Bytkowskiej, gdzie wchodzi na ulicę Józefowską. Mijamy niską zabudowę domów jednorodzinnych i dochodzimy do zbiegu z ulicą Bytomską. Po prawej stronie usytuowana jest figura Matki Bożej Niepokalanie Poczętej, pochodząca z początków XX wieku. Rzeźba ustawiona na sześciokątnej kolumnie otoczona została

Budynek historycznej sali sportowej przy ul. Józefowskiej 40

drewnianą pergolą z pnącą glicynią. Przy ulicy Bytomskiej 1 i 2 oraz ulicy Józefowskiej 120 zachowały się dwukondygnacyjne familoki wzniesione w drugiej połowie XIX wieku. Po drugiej stronie ulicy Józefowskiej, pod numerem 119, zobaczyć możemy zabytkowy budynek dzisiejszego oddziału geriatrycznego Katowickiego Centrum Onkologii (do 2016 roku - Zespół nr 2 Szpitala im. Stanisława Leszczyńskiego). Obiekt wzniesiono na przełomie XIX i XX wieku jako szpital hutniczy. W okresie międzywojennym budynek został przebudowany, to z tego okresu pochodzi otaczający go ogród, a także murowane ogrodzenie z bramą wjazdową i stróżówką.

Figura Maryjna przy ul. Józefowskiej

Przy ulicy Józefowskiej 116, tuż przy przystanku autobusowym, stoi przydrożny krzyż, wzniesiony i ufundowany w 1935 roku przez Teodora i Petronelę Rassek. Jest to typowy kamienny krzyż, z dekoracyjnymi elementami neogotyku, osadzony na postumencie, w którym wykonano niszę kapliczkową z figurą Matki Bożej Bolesnej. Natomiast na przeciwnym narożu - z ulicą Karłowicza 24 - znajduje się trójkondygnacyjna kamienica mieszkalna, z lokalem usługowym na parterze, wybudowana w stylu secesyjnym na przełomie XIX i XX wieku. Uwagę mogą przykuwać zwłaszcza elementy dekoracyjne, wykonane z białej cegły klinkierowej, a także charakterystyczne półokrągłe okienne szczyty. Po tej samej stronie ulicy Józefowskiej, na narożu z ulicą ks. Jana Rzymelki, stoi kolejna zabytkowa kamienica. Została wzniesiona w 1899 roku (data umieszczona jest w rogowym szczycie budynku), w tradycyjnej konwencji - z czerwonej cegły klinkierowej, bez zdobień. Warto wspomnieć, że jest to dom rodzinny księdza Jana Rzymelki (ur. 18.09.1877 w Józefowcu - zm. 2.05.1960) - duchownego katolickiego, aktywnego działacza plebiscytowego, autora pieśni powstańczych, a w czasie II wojny światowej - więźnia obozów koncentracyjnych Gross-Rosen i Bergen-Belsen. W 2016 roku na budynku odsłonięto tablicę poświęconą duchownemu. Następnym punktem naszej przechadzki może być pobliskie osiedle mieszkaniowe, składające się z dawnych budynków koszarowych, wzniesionych w okresie międzywojennym. Obecnie swoją siedzibę mają tutaj katowickie oddziały Archiwum Państwowego oraz Instytutu Pamięi Narodowej. Budynki użytkowane były w latach 50. i 60. XX wieku - najpierw

Zabytkowa kamienica na rogu Józefowskiej i Karłowicza

przez 85. Pułk Artylerii Obrony Przeciwlotniczej, a następnie przez filię chorzowskiej jednostki wojskowej – Szkoły Specjalistów Wojsk Radiotechnicznych (w latach 90. jednostkę przeniesiono do Gliwic).

Po powrocie do głównego traktu ulicy Józefowskiej zauważymy kolejny kamienny krzyż przydrożny. W jego postumencie znajduje się zamknięta szyba nisza kapliczkowa z figurą Matki Boskiej. Na podstawie krzyża umieszczona została tablica inskrypcyjna o treści: Fundator Stephan Pyszkalla, Antan Weltzel, rok 1886. Patrząc na krzyż od strony ulicy, dostrzeżemy w oddali dominującą w krajobrazie bryłę parafialnego kościoła pw. św. Józefa Robotnika. I w tym miejscu warto zatrzymać się nieco dłużej.

Pierwotnie wierni z osady Józefowiec musieli chodzić do kościoła w Chorzowie Starym, a później do Dębu. W 1919 roku zbudowano w Józefowcu tymczasową, drewnianą świątynię pod wezwaniem św. Józefa Robotnika. Dopiero jednak w sierpniu 1925 roku ustanowiono nową parafię i powołano pierwszego jej proboszcza ks. dr. Pawła Michatza.

Budowę obecnego, murowanego kościoła rozpoczęto wiosną 1935 roku i ukończono w 1939 roku. Jest to budowla wzniesiona na planie krzyża łacińskiego, w stylu neobarokowym (tzw. polski barok), według projektu katowickiego architekta Jana Kapłoki. W ołtarzu głównym, nad tabernakulum, umieszczono figurę patrona świątyni - św. Józefa,

a po bokach figury św. Floriana i św. Barbary. Ciekawostką może być fakt, że przy budowie kościoła wykonano pod nim schron przeciwgazowy, w którym może się zmieścić 250 osób.

Wychodząc z kościoła św. Józefa Robotnika, udajemy się w stronę budynku szkolnego, usytuowanego przy narożu ulic Szczecińskiej i Józefowskiej. Jest to dwukondygnacyjny obiekt, wykonany z czerwonej cegły licówki, zaprojektowany przez Eugena Vogta w 1901 roku. Obecnie ma w nim siedzibą filia Szkoły Podstawowej nr 17 im. Tadeusza Kościuszki. Przy południowej ścianie szkoły stał przed wojną pomnik poświęcony sławnym polskim pilotom - Franciszkowi Żwirce i Stanisławowi Wigurze. W 2015 roku odsłonięto ku ich czci tablicę pamiątkową.

Kontynuując spacer, docieramy do zabytkowego budynku przy ulicy Józefowskiej 40, wzniesionego w latach 90. XIX wieku. Dawniej mieściła się

Kościół św. Józefa Robotnika

Jeden z przydrożnych krzyży

tu znana restauracja Carla Geislera. Centralnym punktem kamienicy jest nisza pomiędzy oknami, na poziomie pierwszego piętra, w której ustawiona została figura św. Józefa, trzymającego w prawej ręce laskę pasterską, a w lewej piłę. W 1945 roku, po przejęciu obiektu przez państwo, urządzono w nim dom kultury z salą gimnastyczną. Od 1964 roku budynek był użytkowany przez Górniczy Klub Sportowy Katowice, w którym pod kierownictwem Jana Czai trenowali zawodnicy GKS-u (zdobywali liczne medale, w tym trzy olimpijskie, 15 medali Mistrzostw Świata, 24 Mistrzostw Europy oraz 52 tytuły Mistrzostw Polski). Obecnie obiekt administrowany jest przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Katowicach – cały kompleks posiada dwie hale sportowe, boiska wielofunkcyjne, dwie siłownie oraz zaplecze sanitarne. Na zakończenie spaceru ulicą Józefowską warto zatrzymać się jeszcze na parafialnym cmentarzu, u zbiegu z ulicą Słoneczną. Nekropolia została założona w 1923 roku. Wśród licznych nagrobków na uwagę zasługuje m.in. murowana kaplica oraz groby proboszczów, usytuowane przed kaplicą. Na cmentarzu pochowany został wybitny śląski kapłan, harcerz, przewodnik, historyk Kościoła w Polsce i na Śląsku, ks. prałat Jerzy Pawlik (9.03.1919 – 1.03.2009).

**Tekst i zdjęcia: Adam Lapski
Przewodnik turystyczny**

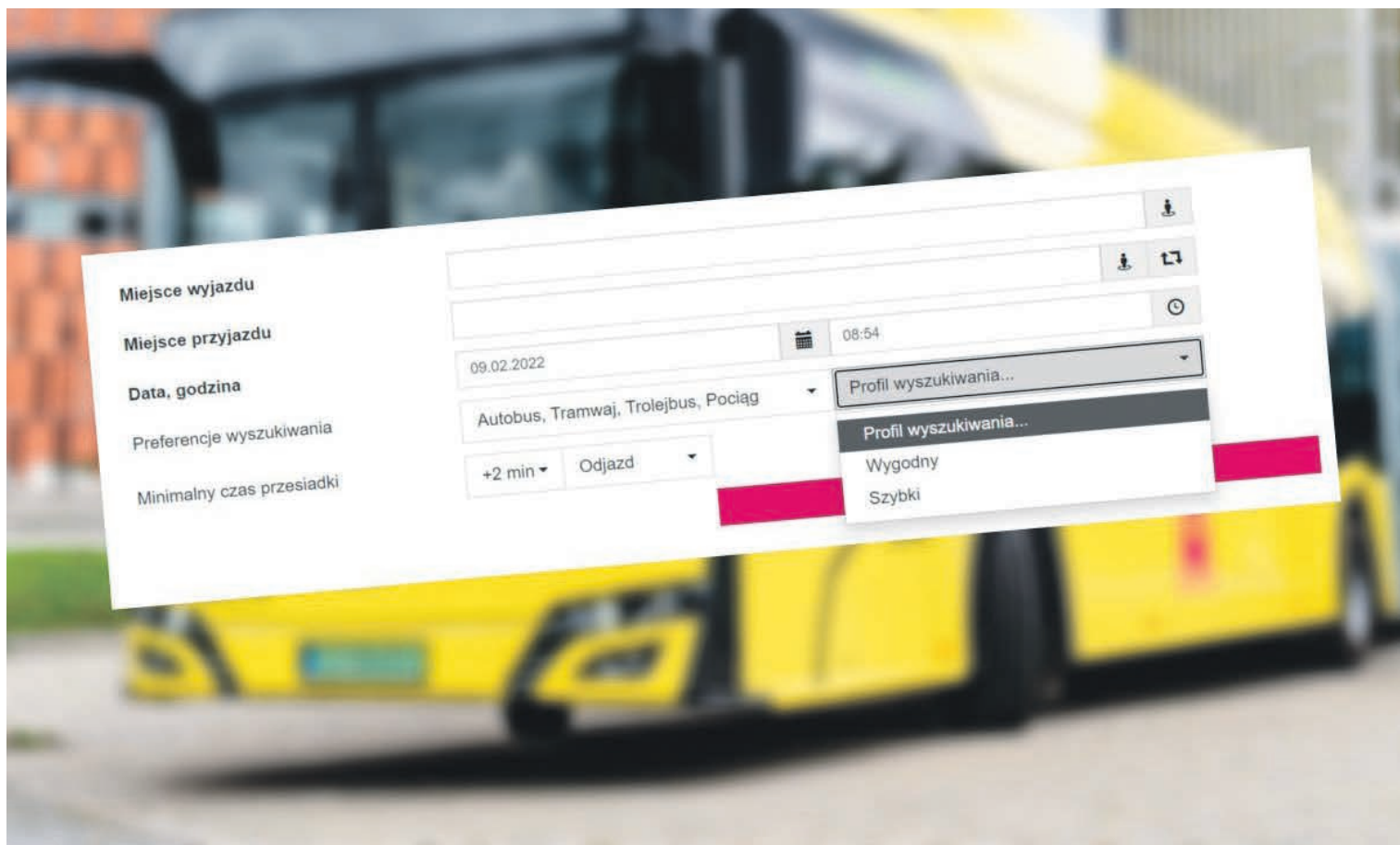
W tym budynku urodził się ks. Jan Rzymelka

Szkoła Podstawowa nr 17 im. Tadeusza Kościuszki

Teraz łatwiej zaplanujesz podróż

Fot. metropoliagzm.pl

Wyszukiwarka połączeń Zarządu Transportu Metropolitalnego zyskała nową funkcjonalność. Wybierając profil „szybki” lub „wygodny”, pasażerowie komunikacji miejskiej mogą lepiej dostosować podróż do swoich oczekiwań.

Wyszukiwarka połączeń na stronie internetowej ZTM pozwala w łatwy i intuicyjny sposób planować podróż komunikacją miejską. Wystarczy określić punkt wyjazdu oraz punkt docelowy, zaznaczyć datę i godzinę, a wyszukiwarka obliczy najlepsze warianty dotarcia do celu, przy użyciu wszystkich dostępnych środków transportu – autobusów, trolejbusów, tramwajów i pociągów.

Teraz użytkownicy komunikacji miejskiej zyskują jeszcze jedną funkcjonalność przy planowaniu podróży. W rubryce „preferencje wyszukiwania” pojawiła się lista, z której można wybierać pomiędzy profilem „szybkim” a „wygodnym”.

– Nowa funkcjonalność jest odpowiedzią na różne oczekiwania pasażerów wobec planowanej podróży – mówi Adam Krakowczyk, dyrektor Departamentu Informatyki w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. – Spotkaliśmy się z wnioskami m.in. od osób starszych, które podczas planowania podróży, oczekiwały takiego połączenia, które pozwoliłoby im przejechać w miarę możliwości bez przesiadek i bez konieczności pieszego przejścia między przystankami, ale przy jednoczesnej akceptacji, że wybierając ten wariant – podróż zajmie im nieco więcej czasu. Druga grupa pasażerów z kolei miała zupełnie inne wymaganie, chcąc jak najszybciej dostać się do celu, nawet kosztem pieszych przejść między przystankami czy liczby przesiadek – dodaje.

Dlatego uruchomiono profile „szybki” i „wygodny”. Ten pierwszy skierowany jest do osób, które chcą dotrzeć do celu w możliwie najkrótszym

czasie. Profil „szybki” służy do wyszukiwania możliwie najszybszych wariantów dotarcia do celu, które mogą uwzględniać przesiadki pomiędzy różnymi liniami i środkami transportu. Każdy kto spieszy się na spotkanie lub do pracy, doceni ten sposób podróżowania.

Drugi wariant, czyli profil „wygodny”, służy do wyszukiwania przejazdów przy możliwie najmniejszej liczbie przesiadek, nawet jeśli podróż będzie dłuższa. To rozwiązanie korzystne nie tylko dla osób starszych. Zalety takich przejazdów można również docenić wieczorami lub kiedy pogoda jest nienajlepsza.

Wyszukiwarka połączeń jest jednym z narzędzi, które ma ułatwiać codzienne podróżowanie środkami transportu zbiorowego po Metropolii. Innym istotnym usprawnieniem było nawiązanie współpracy z Google Polska, dzięki czemu od sierpnia 2021 r. na mapie Google udostępniany jest rzeczywisty czas odjazdu linii ZTM. Wcześniej dostępny był tam tylko czas rozkładowy, który nie uwzględniał niespodziewanych utrudnień i opóźnień.

Metropolia konsekwentnie rozwija także system dynamicznej informacji pasażerskiej. Montowane są kolejne tablice z rozkładami na przystankach (w ubiegłym roku 228 sztuk), uruchomiono aplikację do planowania podróży (M2GOInfo), a także uruchomiono portal pasażera z „wirtualnymi tablicami SDIP”, który znajduje się pod adresem: sdip.metropoliagzm.pl.

Źródło: metropoliagzm.pl

Pasażerowie mają wybór Aplikacja czy karta ŚKUP?

Fot. metropoliagzm.pl

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia w internetowej sondzie poznała opinie mieszkańców na temat gotowości przejścia na aplikację mobilną wraz z uruchomieniem nowego systemu płatności za bilety. Będzie działał w trybie online, a więc szybciej niż obecny. Większość, bo ok. 70,5% głosujących, odpowiedziało, że – po wprowadzeniu tych zmian – korzystaliby z mobilnej aplikacji zamiast z fizycznej wersji karty ŚKUP.

Przy tradycyjnej wersji karty chciałoby pozostać około 27,3% wypowiedzających się, a tylko 2,2% nie ma zdania. Łącznie w sondzie oddano około 2,4 tys. głosów. Metropolia opracowuje nowe oprogramowanie systemu zakupu biletów w transporcie ZTM, który będzie działał online, a więc szybciej niż obecny. Podstawą dla pasażerów będzie aplikacja mobilna, która będzie miała funkcjonalność karty ŚKUP, a także zaoferuje dodatkowe możliwości. Nie oznacza to, że fizyczna wersja karty zostanie wycofana – wciąż będą mogli z niej korzystać pasażerowie, którzy preferują właśnie ten sposób płatności za bilety komunikacji miejskiej. Po wprowadzeniu tych zmian w systemie płatności na jesień, pasażerowie będą mieli wybór: będą mogli korzystać z nowej aplikacji mobilnej lub będą mogli pozostać przy tradycyjnej wersji karty.

Aplikacja mobilna stając się wirtualną kartą, będzie posiadała wszystkie funkcjonalności karty plastikowej. Umożliwi pasażerom wykonanie wszystkich operacji, potrzebnych do korzystania z komunikacji miejskiej oraz do obsługi swojego konta i planowania podróży. W aplikacji mobilnej będzie można:

- kupić bilety jednorazowe w taryfie strefowo-czasowej. Nowością będzie możliwość zakupu biletów w taryfie czasowej – wejście i wyjście będzie rejestrowane w aplikacji oraz po szybkim zeskanowaniu kodu QR lub ręcznym wpisaniu kodu pojazdu;
- kupić bilety średnio i długookresowe (dobowe, tygodniowe, miesięczne, kwartalne, jak również wieloprzejazdowe – te ostatnie będą obsługiwane na tej samej zasadzie, co bilety jednorazowe w taryfie odległościowej);
- zwrócić bilety;
- zaplanować podróż – w aplikacji dostępne będą informacje o funkcjonowaniu

komunikacji, w tym o rozkładach jazdy oraz rzeczywistym czasie odjazdu. Aplikacja przypomni również o zbliżającym się końcu obowiązywania biletu. Korzystając z opcji zakupu biletów jednorazowych, będzie można skorzystać z możliwości szybkiego zeskanowania kodu QR w pojeździe albo ręcznego wpisania kodu pojazdu.

Do tych zmian dołączą też zmiany taryfowe – inteligentny system poboru opłat. Pasażer rejestruje tylko swoje przejazdy, system na koniec dnia zlicza ich wartość i jeśli przekroczy np. wartość biletu dziennego, to nie pobierze z konta więcej niż koszt biletu dziennego.

Planowane jest również pozostawienie karty w tradycyjnej, plastikowej formie, dla użytkowników, którzy nie posiadają smartfonów lub z innych powodów wybiorą takie rozwiązanie.

Metropolia wprowadza także możliwość płatności zbliżeniowych w pojazdach komunikacji miejskiej. Pierwsze zestawy nowych urządzeń pojawiły się w 25 autobusach obsługujących Gliwice oraz okoliczne gminy na metroliniach M 100 i 104. Taki system płatności działa także od 2019 roku w pojazdach komunikacji miejskiej w Tychach i sąsiadujących gminach. Ponadto Metropolia będzie wprowadzać system płatności zbliżeniowych we wszystkich pojazdach, które obsługują linie na podstawie wcześniej zawartych umów. Będą one wyposażone w co najmniej jeden automat biletowy do realizacji kartami płatniczymi oraz ŚKUP. W tym celu GZM ogłosiła przetarg na dostawę ponad 1,3 tys. tych nowych urządzeń.

Źródło: metropoliagzm.pl

Drodzy Pasażerowie! Każdy z Państwa wie, że tramwaj jeździ po szynach. Większość jest też świadoma, że napędzany jest elektrycznością. Z pewnością jednak wiele elementów związanych z eksploatacją tramwaju może być dla Państwa nieznanymi, niejasnymi bądź niezrozumiałymi. Zatem: Jak działa tramwaj? Na to ogólne pytanie postaramy się dość wyczerpująco odpowiedzieć na łamach „Silesia Tram News”.

Napędy tramwaju

Przed miesiącem wyjaśniałem, co to jest tramwaj. Czas więc wprawić go w ruch. Aby nasz tramwaj mógł się samodzielnie poruszać, musi posiadać własny napęd – wtedy mamy do czynienia z pojazdem czynnym silnikowym.

W przypadku, gdy tramwaj nie posiada własnego napędu jest doczepą bierną i aby się poruszać musi być podłączony do tramwaju z napędem. Napęd w tramwajach stanowią zespoły składające się z silników połączonych poprzez przekładnię z kołami. Dzięki układom rozruchowym silniki są zasilane dostarczaną z podstacji trakcyjnej energią elektryczną poprzez sieć trakcyjną i szyny. W tym odcinku wyjaśnię Państwu, co to są przekładnie i zestawy kołowe.

W różnego typu tramwajach eksploatowanych przez spółkę Tramwaje Śląskie S.A. znajduje się zazwyczaj od 2 do 8 silników. Każdy jest podłączony przynajmniej do jednej przekładni (są wagony pochodzenia zagranicznego jak E1, Pt8 i Ptm, które mają podłączone po dwie przekładnie do jednego silnika), a każda przekładnia napędza jedną oś, na której są osadzone dwa koła toczące się po szynach. Porównajmy przekładnię do skrzyni biegów w samochodzie, która też jest przekładnią i służy do przeniesienia napędu pomiędzy silnikiem i osią wraz ze zmianą prędkości obrotowej. Tak jak w samochodzie, tak i w tramwaju – silnik ma inną prędkość obrotową niż zestawy kołowe. Różnicą w tramwaju jest to, iż mamy tylko jedno przełożenie (czyli jeden bieg), tak jak w samochodach z napędem elektrycznym. Dlaczego tak jest?

Odpowiedzią na to jest odmienna charakterystyka silnika elektrycznego względem spalinowego, który może pracować z wymaganym momentem napędowym tylko w pewnym ograniczonym zakresie obrotów. Silniki elektryczne mają wymagany moment napędowy od postoju do maksymalnej prędkości pojazdu, w przypadku tramwaju jest to zazwyczaj 70km/h.

Silniki elektryczne kręcą się szybciej niż zestawy kołowe dlatego musi być zastosowana przekładnia. Przekładnię możemy także porównać z łańcuchem w rowerze z większym i mniejszym kółkiem zębatym. W naszym przypadku oś tramwajowa ma to większe koło, a silnik mniejsze. W rowerze „silnikiem” są nasze nogi, które nie mogą zbyt szybko się kręcić. Zastosowano więc przekładnię łańcuchową, aby zwiększać prędkość obrotową koła. W tramwaju mamy sytuację odwrotną, bo zmniejszamy prędkość obrotową. Co dalej? Oś z kołami nie pojedą same. Silniki, przekładnie, zestawy kołowe wraz z osprzętem są zamontowane na tzw. wózku, który z kolei jest przymocowany do pudła tramwaju. Najstarsze wagony np. „N” posiadały tylko jeden wózek – czasami nazywany podwoziem. W nowszych wagonach wózków jest więcej. W wagonach 13N i rodzinie 105N oraz w najnowszych „Kasiach” są dwa wózki. W wagonach rodziny 102N i 116Nd oraz najnowszych „Gwarkach” są trzy wózki, przy czym środkowe są toczne bez silników i przekładni. „Skarbki” i najdłuższe wagony Pesy mają aż po 4 wózki, z tym że Pesa ma dwa wózki środkowe toczne.

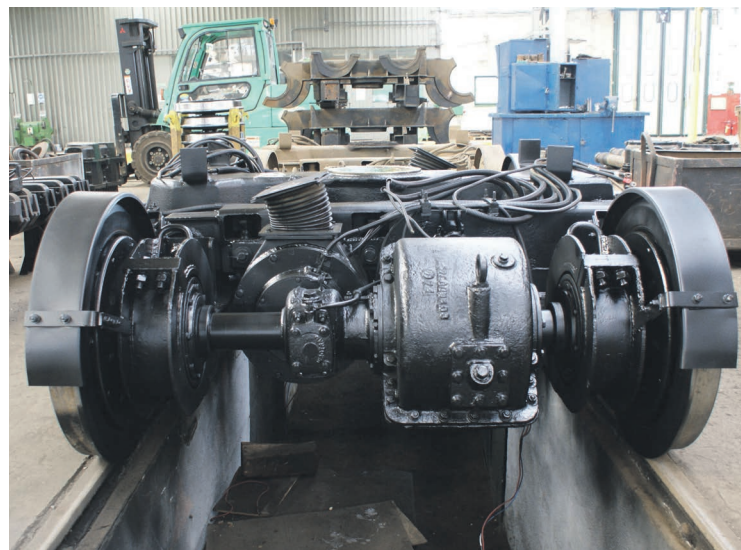
W naszych tramwajach wszystkie wózki napędowe posiadające silniki (za wyjątkiem „podwozia” w wagonach generacji „N”) są wózkami skrętnymi. Oznacza to, że gdy tor skręca to wózek obraca się względem pudła wagonu umożliwiając mu łagodne pokonanie zakrętu. Jest to bardzo ważne, ponieważ wózki skrętne generują mniej hałasu oraz w mniejszym stopniu zużywają zarówno koła jak i szyny. Do kół jeszcze wrócimy, ale w kolejnych wydaniach najpierw przybliżę Państwu rodzaje silników i układów rozruchowych.

Adrian Pander

Zdjęcia: Tramwaje Śląskie S.A.

Przekładnia w trakcie regeneracji

Zregenerowana przekładnia zamontowana do wózka

Jak oszczędzać wodę?

To proste

Zabrzeńskie Przedsiębiorstwo
Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.

Woda pokrywa 70,9 procent powierzchni planety. Prawie 97% wody na świecie to woda słona lub w inny sposób niezdatna do picia. Kolejne 2% jest zamknięte w lodowcach. Pozostaje tylko 1% na wszystkie potrzeby ludzkości – wszystkie potrzeby rolnicze, produkcyjne i społeczne.

WHO stwierdza, że każdego dnia około 6 tysięcy dzieci umiera z powodu chorób związanych z niedostatkami czystej wody. Większość z nich mogłoby żyć, gdyby zapewniono im podstawowe warunki sanitarne, takie jak możliwość mycia rąk. 80% wszystkich chorób w krajach rozwijających się to choroby związane z wodą. Picie skażonej wody jest główną przyczyną rozprzestrzeniania się epidemii w krajach rozwijających się. Najmniej wody zużywa się w Afryce. W suchych rejonach przeciętna afrykańska rodzina zużywa około 20 litrów wody dziennie. W Europie, każdy z nas wykorzystuje dziennie od 50 do 200 litrów. Najwięcej jednak zużywają jej Amerykanie – jedna osoba od 370 aż do 650 litrów dziennie!

Średnio w Polsce każdy zużywa 150 litrów wody dziennie. Przeciętna polska rodzina zużywa aż 36% wody na utrzymanie higieny, czyli do kąpieli, mycia, golenia itp. 15% zużywanej wody jest wykorzystywane do prania, około 10% na zmywanie naczyń. Średnio 6% wody zużywamy na sprzątanie, a tylko 3% na cele spożywcze. Splukiwanie toalety pochłania aż 30 - 50% zużycia wody! Rekordzistką jest pralka, która podczas jednego cyklu prania pobiera około 80 litrów wody.

Kapiący kran rocznie marnuje aż 5000 litrów wody. Myjąc zęby dwa razy dziennie po dwie minuty i nie zakręcając przy tym kranu, marnujesz każdego dnia prawie 50 litrów, co w skali roku daje prawie 17 000 litrów wody. Pełna wanna to około 150 litrów, a biorąc 5-minutowy prysznic możesz zaoszczędzić połowę tej ilości wody. Zmywarka podczas jednego cyklu zużywa 15 litrów wody, myjąc ręcznie taką samą ilość naczyń, zużylibyśmy aż 50 litrów! Czy tak trudno zauważyć różnice?

Podejmowanym przez ZPWIK działaniom przyświecają takie idee jak: ekologia, rozwój i bezpieczeństwo, a motto spółki brzmi: H2O – związek na całe życie.

JAK OSZCZĘDZAĆ WODĘ?

TO PROSTE!

Pokoloruj tramwajowy świat

Zapraszamy najmłodszych Czytelników do zabawy w kolorowanie. Co miesiąc, w tym miejscu, znajdziecie obrazki o tematyce tramwajowej. Od dziecięcej wyobraźni i pomysłowości zależeć będzie jakimi wypełnią się one kolorami. Pora szykować kredki i do dzieła!

Krzyżówka panoramiczna

Autochton z Nowej Gwinei	▼	Czas kanikuły	▼	Książę Siedmioletni (anagram: Apfia)	▼	Na rosół	▼	Koziół	▼	Dowcip
Płynie przez Szamotyły (anagram: masa)	▼	Wytrawny znawca	▼	Aromat	▼	Impas	▼	Fabryka ładowarek bud.	▼	Stanisław, założył zespół "Śląsk"
▶				"...Ezofo-wicz"	▶					▼
Sila rozpędu								Z jądrem i elek-tronami		Daw. tur. nomada (anagram: Rawa)
Cyrk polodowcowy	▶			Głos merynosa		Miasto nad Maruszą (anagram: rada)	▶			
Dola						Podróż balonem		Litera grecka		
▶			Nadmier-nie zaintere-sowany sprawami seksualności	▶						
Ptaka na czereśni										
▶				Rosyjskie imię żeńskie	▶					

Litery w kolorowych rzędach utworzą rozwiązanie.

Wśród czytelników, którzy nadesłali prawidłowe rozwiązania do 15 marca na adres wydawcy rozlosujemy nagrody rzeczowe. Z laureatem z poprzedniego numeru kontaktujemy się osobiście.

Adres redakcji: Agencja Mediów Lokalnych mediaL, ul. Katowicka 105, 41-500 Chorzów.
Rozwiązania można przysyłać pocztą elektroniczną (na adres: biuro@agencjamedial.pl).
Uwaga: oprócz adresu nadawcy należy podać numer telefonu kontaktowego.